

Ilham Tohti

2019 m. Sacharovo premijos laureatas

Ilham Tohti

Ilham Tohti (Ilhamas Tohti) yra žinomas uigūrų žmogaus teisių gynėjas, ekonomikos profesorius ir Kinijos uigūrų mažumos teisių gynėjas. Daugiau kaip du dešimtmečius jis nenuilstamai dirbo siekdamas skatinti uigūrų ir kinų dialogą ir tarpusavio supratimą. Dėl savo vykdomos veiklos 2014 m. rugsėjo mėn. jis buvo nuteistas kalėti iki gyvos galvos po dviejų dienų parodomąjo teismo proceso. Nepaisydamas to, ką teko iškentėti, jis ir toliau pasisako už nuosaikumą ir susitaikymą.

Ilhamas Tohti žinomas dėl savo mokslinių tyrinėjimų uigūrų ir kinų hanų santykių tema ir aktyviai remia regioninės autonomijos teisės aktų įgyvendinimą Kinijoje. Taip pat jis administravo interneto svetainę „Uyghur Online“, kurioje aptariami uigūrų klausimai. Pasinaudodamas šia platforma Ilhamas Tohti nuolat kritikavo tai, kad Kinijos uigūrams neleidžiama dalyvauti Kinijos vystymosi procesuose, ir ragino didinti informuotumą apie uigūrų bendruomenės statusą ir požiūrį į juos Kinijos visuomenėje. Už tokią veiklą Kinijos valstybė paskelbė Ilhamą Tohti separatistu ir galiausiai skyrė laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę.

Už darbą, vykdomą susiduriant su priešišku, Ilhamui Tohti skirtas apdovanojimas „PEN / Barbara Goldsmith Freedom to Write Award“ (2014 m.), Martino Ennalso apdovanojimas (2016 m.) ir liberalių partijų federacijos „Liberal International“ apdovanojimas už laisvę (2017 m.). Jis taip pat nominuotas 2019 m. Nobelio premijai gauti.

Pastaraisiais metais uigūrai dėl savo išskirtinės etninės tapatybės ir religinių įsitikinimų patyrė beprecedentes Kinijos vyriausybės represijas. Nuo 2017 m. balandžio mėn. daugiau kaip 1 mln. nekaltų uigūrų neteisėtai laikomi internuotų asmenų stovyklose, kuriose jie verčiami atsisakyti savo etninės tapatybės ir religinių įsitikinimų ir prisiekti lojalumą Kinijos vyriausybei.

Ilhamo Tohti atvejis yra susijęs su itin svarbiais tarptautiniais aspektais ir susirūpinimą keliančiais klausimais žmogaus teisių srityje: nuosaikaus islamo vertybių puoselėjimu, kai patiriamos valdžios valdomos religinės represijos, pastangomis pradėti dialogą tarp musulmonų mažumos ir ne musulmonų daugumos gyventojų ir autoritarinės valstybės vykdomu taikių protestų slopinimu.

Sacharovo premija

Sacharovo premija už minties laisvę, pirmą kartą įteikta 1988 m. Nelsonui Mandelai ir Anatolijui Marčenkai, yra aukščiausias Europos Sąjungos teikiamas apdovanojimas už veiklą žmogaus teisių srityje. Šia premija pripažįstami asmenys, grupės ir organizacijos už išskirtinį indėlį apsaugant minties laisvę. Ši premija ir su ja susijęs tinklas – tai ES priemonė remti laureatus, suteikiant jiems stiprybės ir jėgų apginti savo tikslus.

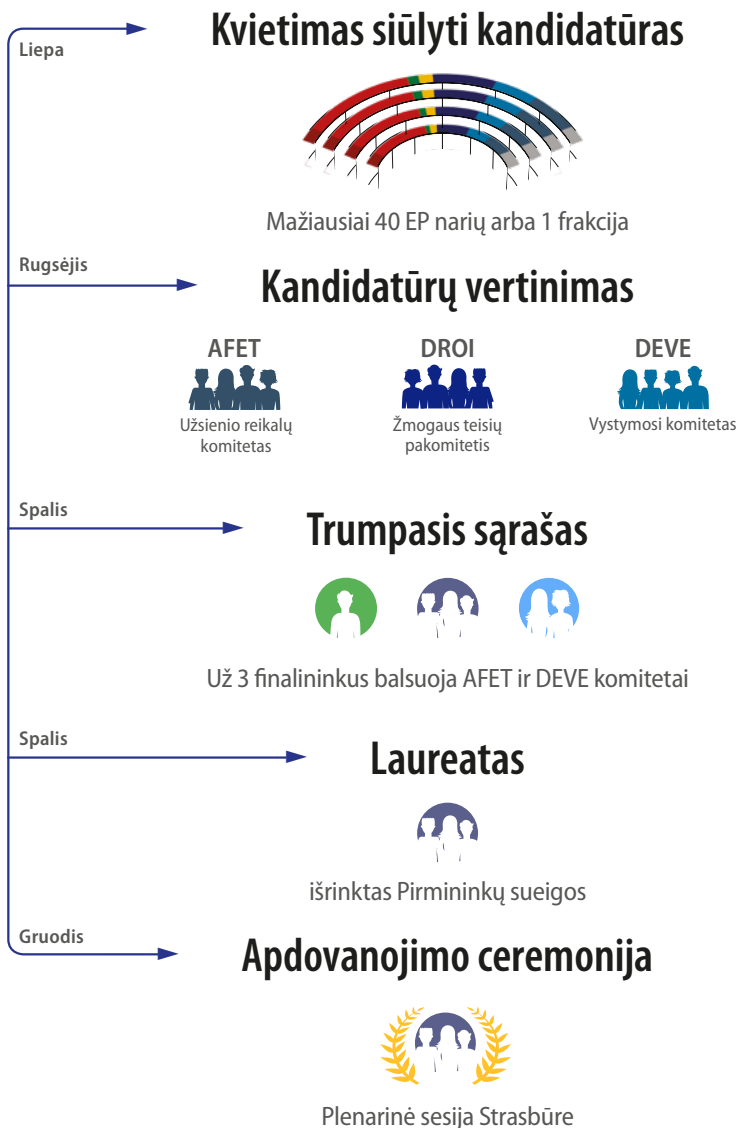
Premija buvo teikiama disidentams, politiniams lyderiams, žurnalistams, advokatams, pilietinės visuomenės aktyvistams, rašytojams, motinoms, žmonoms, mažumų lyderiams, antiteroristinėms grupėms, taikos aktyvistams, prieš kankinimus pasisakiusiam aktyvistui, karikatūristui, ilgalaikiams sąžinės kaliniams, filmų kūrėjui, Jungtinėms Tautoms, kaip organizacijai, ir net vaikui, kovojančiam už teisę mokytis. Ja visų pirma propaguojama saviraiškos laisvė, mažumų teisės, tarptautinės teisės laikymasis, demokratijos plėtojimas ir teisinės valstybės principo įgyvendinimas. Keli laureatai, įskaitant Nelsoną Mandelą, Malalą Yousafzai, Denisą Mukwege ir Nadią Murad, laimėjo ir Nobelio taikos premiją.

50 000 eurų dydžio Sacharovo premiją Europos Parlamentas įteikia kiekvienų metų pabaigoje per oficialų Strasbūre vykstantį plenarinį posėdį. Kandidatus gali skirti kiekviena Parlamento frakcija arba atskiri Parlamento nariai (kiekvieną kandidatą paremti turi bent 40 Parlamento narių). Kandidatai pristatomi bendrame Užsienio reikalų komiteto, Vystymosi komiteto ir Žmogaus teisių pakomitečio posėdyje, o komitetų nariai balsuodami atranka tris kandidatus. Galutinį laimėtoją ar laimėtojus išrenka Pirmininkų sueiga – Parlamento Pirmininko vadovaujamas EP organas, kurį sudaro visų Parlamente atstovaujamų frakcijų pirmininkai, todėl laureatų pasirinkimas iš tikrųjų atspindi Europos pasirinkimą.

Laureatai

- 2018 m.** Olehas Sencovas
- 2017 m.** Venesuelos demokratinė opozicija
- 2016 m.** Nadia Murad Basee Taha ir Lamiya Aji Bashar
- 2015 m.** Raif Badawi
- 2014 m.** Denis Mukwege
- 2013 m.** Malala Yousafzai
- 2012 m.** Nasrin Sotoudeh ir Jafar Panahi
- 2011 m.** Arabų pavasario aktyvistai (Mohamed Bouazizi, Ali Ferzat, Asmaa Mahfouz, Ahmed El Senussi ir Razan Zaitouneh)
- 2010 m.** Guillermo Fariñas
- 2009 m.** Organizacija „Memorial“ (Olegas Orlovas, Sergejus Kovaliovas ir Liudmila Aleksejeva, atstovaujantys organizacijai „Memorial“ ir visiems kitiems Rusijos žmogaus teisių gynėjams)
- 2008 m.** Hu Jia
- 2007 m.** Salih Mahmoud Mohamed Osman
- 2006 m.** Aliaksandras Milinkevičius
- 2005 m.** „Baltai vilkinčios moterys“ (Damas de Blanco), Hauwa Ibrahim, „Žurnalistai be sienų“
- 2004 m.** Baltarusijos žurnalistų sąjunga
- 2003 m.** JT generalinis sekretorius Kofis Annanas ir visos Jungtinių Tautų personalas
- 2002 m.** Oswaldo José Payá Sardiñas
- 2001 m.** Izzat Ghazzawi, Nurit Peled-Elhanan, Dom Zacarias Kamwenho
- 2000 m.** ¡Basta Ya!
- 1999 m.** Xanana Gusmão
- 1998 m.** Ibrahim Rugova
- 1997 m.** Salima Ghezali
- 1996 m.** Wei Jingsheng
- 1995 m.** Leyla Zana
- 1994 m.** Taslima Nasreen
- 1993 m.** Oslobođenje
- 1992 m.** „Gegužės aikštės motinos“ (Las Madres de Plaza de Mayo)
- 1991 m.** Adem Demaçi
- 1990 m.** Aung San Suu Kyi
- 1989 m.** Alexander Dubček
- 1988 m.** Nelson Rolihlahla Mandela, Anatolijus Marčenka (po mirties)

Kaip išrenkamas laureatas?

Andrejus Sacharovas

Andrejus Sacharovas (1921–1989) buvo garsus fizikas, žmogaus teisių gynėjas, disidentas ir SSRS reformų šalininkas. Branduolinės fizikos pionieriui ir Sovietų vandenilinės bombos tėvui A. Sacharovui buvo vos 32 metai, kai jis tapo visateisiu SSRS mokslų akademijos nariu. Tačiau 6-ojo dešimtmečio pabaigoje jis ėmė vis labiau nerimauti dėl branduolinių bandymų pasekmių ir to, ką politiniu bei etiniu požiūriu reiškė jo darbas, į pražūtį galėjęs nuvesti mases. 7-ajame dešimtmetyje A. Sacharovui ėmus kritikuoti branduolinio ginklavimo varžybas, jis buvo nušalintas nuo visų slapčiausių karinių darbų ir neteko savo privilegijų.

1970 m. A. Sacharovas tapo vienu iš Žmogaus teisių komiteto steigėjų SSRS ir ėmė agituoti už žmogaus teises bei ginti politinių procesų aukas. 1972 m. jis vedė bendramintę, aktyvią žmogaus teisių gynėją Jeleną Boner. Nepaisydamas stiprėjančio valdžios spaudimo, A. Sacharovas ne tik kovojo už savo šalies disidentų išlaisvinimą, bet ir tapo vienu drąsiausių Sovietų režimo kritikų bei kampanijos prieš pagrindinių žmogaus teisių neigimą simboliu. Nobelio komiteto, 1975 m. jam skyrusio

Taikos premiją, žodžiais, jis buvo „žmonijos sąžinės balsas“. A. Sacharovui nebuvo leista asmeniškai atsiimti Nobelio premijos, tačiau nei represijos, nei tremtis nepalaužė jo valios priešintis.

Po viešo protesto prieš 1979 m. Sovietų karinę intervenciją Afganistane 1980 m. A. Sacharovas buvo ištremtas į uždarą Gorkio miestą. Tremtyje jis gyveno griežtai stebimas milicijos. Atiduodamas pagarbą A. Sacharovo viso gyvenimo pasišventimui žmogaus teisėms, 1988 m. Europos Parlamentas įsteigė jo vardu pavadintą premiją. Pasak iniciatyvos autoriaus Jeano-Francois Deniau, A. Sacharovas buvo Europos pilietis – minties ir žodžio laisvės įsikūnijimas, savo įsitikinimų ir sąžinės vardan išsižadėjęs visų materialinių gėrybių ir visų apdovanojimų, kuriuos galėjo gauti.

Europos Parlamentas remia žmogaus teises

Demokratija ir žmogaus teisės

Europos Parlamentas yra pelnęs aktyvaus pagrindinių žmonių teisių ir demokratijos rėmėjo reputaciją. Europos Parlamento – vienintelės tiesiogiai renkamos ES institucijos – nariai kovoja su naujais ir senais išpuoliais prieš pagrindines laisves.

Pagrindinių teisių Sąjungoje apsauga

Pagrindinės teisės galioja visiems ES gyventojams, nepriklausomai nuo jų statuso ar kilmės. Kai kurios iš šių laisvių yra tokios senos kaip pati Europa: teisė į gyvybę ir laisvę, minties ir žodžio laisvė. Tačiau yra laisvių, kurias, siekiant neatsilikti nuo laiko, reikėjo apibrėžti iš naujo. Prieš maždaug keturis dešimtmečius išrinkti pirmieji Europos Parlamento nariai visai negalvojo apie asmens duomenų apsaugą ar žmonių klonavimo uždraudimą.

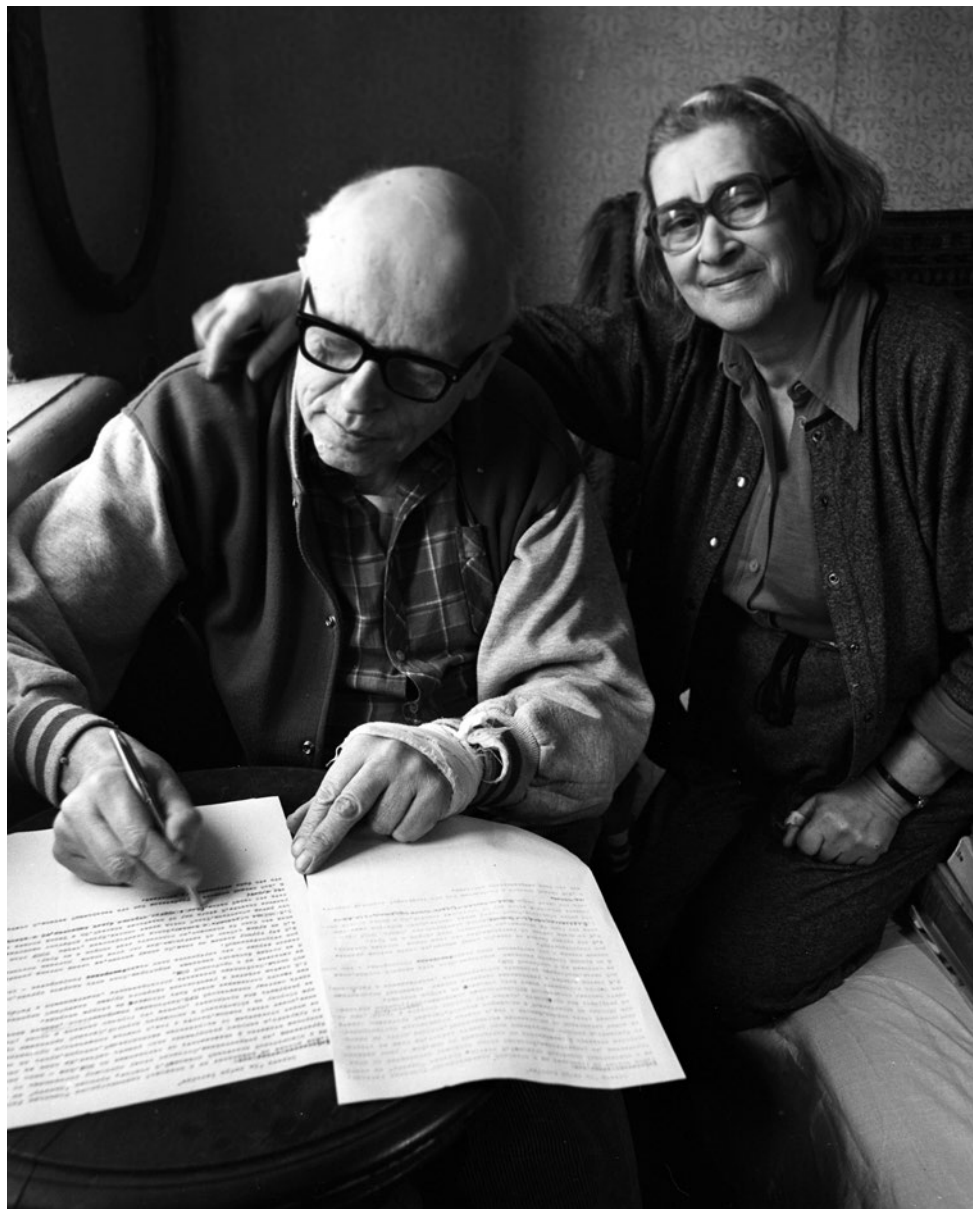
Žmogaus teisių gynimas už ES ribų

Europos Parlamentas nemano, kad pagrindinės žmonių teisės pasibaigia ties ES sienomis. Parlamento nariai nuolat – atskirai arba kartu – kalba apie žmogaus teises ES nepriklausančiose šalyse. Kadangi šios teisės laikomos visuotinėmis, reakcija būna vienoda, ar

pažeidimas vyksta Mianmare (Birmoje), už daugiau 8 000 km nuo ES, ar Baltarusijoje, kuri turi sieną su Sąjunga. Be to, kova už žmogaus teises atvedė į Europos Parlamentą daug iškilų šių teisių gynėjų.

Demokratijos visame pasaulyje rėmimas

Pagrindinė šios veiklos užduotis – išsaugoti demokratiją – apibrėžta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje: „Liaudies valia yra valstybinės valdžios pagrindas“. Parlamento nariai gina demokratines sistemas visame pasaulyje. Kai kurie vyksta į tolimus kraštus stebėti rinkimų, tarpininkauti konfliktuose ir remti ką tik susikūrusių parlamentų.

Andrejus Sacharovas su sutuoktine Jelena Boner © Yury Rost

europarl.europa.eu/sacharov
#Sacharovpremija

Europos Parlamentas